

KITOB-TAFAKKURNING TOLMAS QANOTI

*Ikromov Shavkatbek Xabibullayevich
ADU, “Umumtexnika fanlari va mehnat ta’limi”
kafedrasida dotsenti*

Annotatsiya: Kitoblarning inson tafakkuri va ma'naviy hayotidagi ahamiyatini chuqurroq tushuntiradi. Bu mavzu kitoblarning bilim manbai sifatida inson tafakkurini kengaytirishi, dunyoqarashini boyitishi va ma'naviyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Kitoblar nafaqat yangi bilimlar berish, balki turli hayotiy tajriba va madaniyatlar bilan tanishtirish orqali inson fikrlarini o'stiradi va ijodiy salohiyatini oshiradi.

Kalit so'zlar: Kitob, Tafakkur, Ma'naviyat, Madaniyat, Fikrlar rivoji, Ijodiy salohiyat, Inson tafakkuri

Аннотация: Объясняет значение книг в человеческом мышлении и духовной жизни. Данная тема показывает, что книги как источник знаний расширяют мышление человека, обогащают мировоззрение и служат развитию духовности. Книги не только дают новые знания, но также расширяют мышление и творческий потенциал человека, знакомя с различным жизненным опытом и культурой.

Ключевые слова: Книга, Мышление, Духовность, Культура, Развитие мысли, Творческий потенциал, Мышление человека.

Abstract: Explains the importance of books in human thought and spiritual life. This topic shows that books as a source of knowledge expand human thinking, enrich worldview and serve to develop spirituality. Books not only provide new knowledge, but also increase human thoughts and creative potential by introducing different life experiences and cultures.

Key words: Book, Thinking, Spirituality, Culture, Development of thoughts, Creative potential, Human thinking

Kitob o'qish jarayoni orqali inson nafaqat o'z bilimlarini oshiradi, balki boshqa insonlarning his-tuyg'ulari va fikrlarini tushunish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Kitoblar inson tafakkurini parvoz qiluvchi qanotlar kabi yuqoriga ko'taradi va cheksiz imkoniyatlar sari yetaklaydi. Mavzu kitoblar orqali tafakkurning rivojlanishi va ma'naviy boylarning oshishi haqida chuqur tushuncha beradi.

Kitob-tafakkurning tolmas qanoti" iborasi kitoblarning inson tafakkuri va ma'naviy hayotidagi ahamiyatini ifodalab beradi. Kitoblar bilimning asosiy manbai bo'lib, ularning o'qilishi inson tafakkurini kengaytiradi, dunyoqarashini boyitadi va ma'naviyati rivojlanishiga yordam beradi.

Kitob o'qish orqali inson nafaqat yangi bilimlarga ega bo'ladi, balki turli hayotiy tajribalardan xabardor bo'ladi, o'z fikrlash qobiliyatini oshiradi va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Kitoblar insonning turli madaniyatlar va davrlar bilan tanishishiga, boshqa insonlarning his-tuyg'ulari va fikrlarini tushunishiga yordam beradi.

Bu ibora orqali kitoblarning ahamiyati va ularning inson hayotidagi roli haqida ta'kidlab o'tilmoqda. Kitoblar inson tafakkurini parvoz qiluvchi qanotlar kabi yuqoriga ko'taradi va cheksiz imkoniyatlar sari yetaklaydi.

"Tafakkur" so'zi o'zbek tilida chuqur o'ylash, fikrlash, analiz qilish va mantiqiy xulosalar chiqarish jarayonini ifodalaydi. Bu tushuncha insonning intellektual qobiliyatlari, bilim olish jarayoni va ichki dunyosini tushunishida katta rol o'ynaydi.

Tafakkuri, fikr doirasi keng ma'rifatli kishilar esa jamiyatning chinakam boyligidir. Aksincha, hayotda ro'y berib turadigan ayrim noxushliklar ildizi esa ma'rifatsizlik, kitob o'qimaslikning achchiq mevasi..

Ma'naviyat esa insonga kitob o'qish orqali yuqadi. Har qanday yangilik ham bir kun eskiradi, biroq insoniyatning ming-ming yillar davomida qo'lga kiritgan aqliy hamda fikriy durdonalarini o'zida jamlagan kitoblar aslo eskirmaydi.. Bugun yurtimizda yoshlarga keng imkoniyatlar yaratib berilmoqda. CHunki ertamiz egalari, millatimiz shahni, milliy g'ururni yuksaltiruvchi bu-yoshlar. SHu bois kelajagimiz vorislarini mavjud shart-sharoitlardan unumli foydalanishga o'rgatishimiz, qalblarida bilimga, halolikka, mehnatga muhabbatni tarbiyalashimiz shart. Ayniqsa, ular vaqtni qadrlashga o'rgansa, oldilariga qo'ygan maqsadlarga, albatta, erishadi. Zero, yoshlik umrning eng bebaho davri. Ilm va bilim – o'tda yonmaydigan, suvda cho'kmaydigan, hech kim tortib ololmaydigan boylik.

"Ma'naviyat" so'zi insonning ichki dunyosi, axloqiy qadriyatlari, ruhiyati va ma'naviy jihatlarini ifodalaydi. Bu tushuncha insonning o'zini, jamiyatni va umuman hayotni chuqur anglash, ma'naviy yuksalishga intilish, yuqori axloqiy me'yorlar va qadriyatlarni amalda qo'llash jarayonini qamrab oladi.

"Fikrlar rivoji" ifodasi insonning fikrlash va o'ylash qobiliyati yoki uslubi rivojlanishini ifodalaydi. Bu tushuncha insonning yangi ideya va g'oyalarini yaratish, fikrlarini ifoda qilish va boshqa insonlar bilan fikr almashish yoki munozara qilish jarayonlarini ma'nosini anglatadi. Fikrlar rivoji odamni ijodiy, kreativ va tajribali qiladi. Bu jarayon o'z ichiga o'zida yangi fikrlar va yondashuvlar yaratishni o'z ichiga oladi.

"Ijodiy salohiyat" atamasi insonning yangi va o'zgacha yondashuvlar, mahsulotlar yaratish qobiliyati va rivojlanishi bo'yicha aytiladi. Bu salohiyat insonning ijodiy fikrlarini amalga oshirish, yangi yechimlar topish va muammolarni hal qilishda kreativlikni o'z ichiga oladi. Ijodiy salohiyat insonni ijodiy faoliyatga yo'l qo'yadi va uning ijodiy potentsialini rivojlantiradi.

Ijodiy salohiyatning amaliy ahamiyati va qo'llanilishi turli sohalarda ko'rinadi:

1. **San'at va madaniyat:** Ijodiy salohiyat insonlarni musiqa, rassomlik, aktyorlik, yozuvchi va boshqa san'atlar sohasida muvaffaqiyatli bo'lishga olib keladi.
2. **Texnologiyalar va innovatsiyalar:** Yangi texnologiyalar va innovatsiyalar ijodiy salohiyatga ega bo'lgan insonlar tomonidan yaratiladi va rivojlantiriladi.
3. **Biznes va tijorat:** Ijodiy salohiyat tijorat va biznes sohasida yangiliklarni amalga oshirish, yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratishga yordam beradi.
4. **Ta'lim va o'qitish:** Muallimlar ijodiy salohiyatlarini o'quvchilarga o'rgatish orqali ularning kreativlik va yaratuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantirishadi.
5. **Jamiyat va madaniyat:** Ijodiy salohiyat insonlarni jamiyatda yangi yondashuvlar va yaratuvchanlik bilan ta'sir qilishga ilhomlantiradi.

"Inson tafakkuri" atamasi insonning o'zini, dunyoqarashini, bilimini va o'ylaganlarini o'rganish va tushunish jarayonini ifodalaydi. Bu tushuncha insonning ma'naviy, intellektual va ruhiy boylıkları, hayotga qarshi tashvishlari va umumiy dunyoqarashini shakllantirishda ahamiyatga ega. Inson tafakkuri o'z ichiga o'zida bir qator jarayonlarni o'z ichiga oladi:

1. **O'ylash va tushunish:** Inson tafakkuri uning hayotiy va ma'naviy tajribalari, o'qish, ko'rish, tinglash va anglash orqali shakllangan his-tuyg'ular, fikrlar va o'ylar bilan bog'liqdir.

2. **Analiz va tahlil:** Inson tafakkuri muammolarni, hodisalarni va ma'lumotlarni tahlil qilish, ularning sabablarini va o'qibatlarni o'rganish jarayonlarini o'z ichiga oladi.

3. **Mantiqiy va ijtimoiy qarorlar:** Inson tafakkuri odamlarga o'z fikrini bildirish, mantiqiy va ijtimoiy qarorlar qabul qilish, boshqa insonlar bilan fikr almashish va munozaralar olib borishga yordam beradi.

4. **Ijodiy faoliyat:** Tafakkur ijodiy faoliyatni o'z ichiga oladi, yangi yechimlar topish va mahsulotlar yaratish uchun intellektual yondashuvlar taklif etadi.

5. **O'zini tuzatish:** Tafakkur insonning o'zini tanish, o'zining xohishlarini, xususiyatlari va qobiliyatlari haqida tushunishga imkon beradi.

6. **Fikr almashish va ta'sir ko'rsatish:** Tafakkur boshqa insonlar bilan fikr almashish, ularni ta'sir qilish va o'z fikrlarini ulashishga yordam beradi.

Odanni boshqa mavjudotlardan ajratib turuvchi omillardan biri ham uning ma'naviyati hisoblanadi. Hozirgi yoshlar ko'proq kino, video, televidenie, kompg'yuterga berilib ketdi. To'g'ri, istalgan yangiligi axborotni bu vositalardan olish mumkin. Biroq hech bir axborot vositasi, kino yoki videofilg'm qalb va ruhni tarbiyalash nuqtai nazaridan badiiy asar o'rnini bosolmaydi. Ma'rifatli oilalarda kitobga ehtibor farzandlar tarbiyasida qo'l keladi. Ammo hozirgi kunda “Internet kafe”larni to'ldirgan, ertayu kech vaqtini har xil kompg'yuter o'yinlarini o'ynash bilan o'tkazayotgan yoshlarni ko'rib, yoshi ulug'larning, ota-onalarning farzandlariga ehtiborsizligidan, ularga to'g'ri yo'l ko'rsatmayotganidan achinasiz. Bu yoshlar esini taniganidanoq kitobga oshno tutinishganida, oilada bo'sh vaqtni mutolaa bilan o'tkazishga o'rgatilganida balki ular bugun o'ziga, ota-onasiga, xalqimizga foydali ish bilan shug'ullanishayotgan bo'lisharmidi? Kitob – bu oftob, bilimlar sarchashmasi. Uni inson tafakkurining qanotlariga bejiz o'xshatishmagan. U kishi bilimni oshiribgina qolmay, ongining, xayol olamining eng quyi puchmoqlarini-da yoritib yuboradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi yangi tahrirdagi “Ta'lim tog'risida”gi qonun 2020yil 23sentyabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturni tasdiqlash to'g'risidagi farmoni.

3. Oliy ta'limning DTS. (Oliy va o'rta ta'limi vazirligining 2021yil 16 iyul.31 lson buyrug'I bilan tasdiqlangan)

4. Uzviylashtirilgan Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi Texnologiya ta'limi, Tasviriy san'at, CHizmachilik, Musiqa madaniyati, Jismoniy tarbiya. (1-9sinflar) “Toshkent- 2020”

5. Katsprjak Ye.I., Istoriya knigi, M., 1964;

6. Sidorov A.A., Kniga i jizn, M., 1972;

7. Lyublinskiy B.C., Kniga v istorii chelovecheskogo obshestva, M., 1972;

8. Rustamov M., O'zbek kitobi, T., 1968;

9. Murodov A., O'rta Osiyo xattotlik san'ati tarixidan, T., 1971;